

ПОДВИЖНИЦТВО ВЧЕНОГО: ВОЛОДИМИРОВІ КАЧКАНУ – 75!**О. В. Слоньовська**

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
кафедра української літератури; 76000, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57; тел. +380 (342) 59-60-74; e-mail: kf@pu.ukr.lit.ua*

У статті зроблено огляд творчих набутків академіка Володимира Качкана, дано оцінку його творчим здобуткам і науковим інтересам.

Ключові слова: *академік, літературознавець, бібліограф, краєзнавець, творчість, талант, праця на благо народу й України, нагороди.*

Великі митці, науковці й чільники нації завжди феноменальні трудоголіки. Тяжка праця, яка іншим, навіть їхнім найближчим друзям і родичам, видається єгипетським рабством або невільницьким гаруванням на галерах, цими унікальними особистостями сприймається, як неухильне виконання місії, передбаченої Богом, як найвищий Імператив, адже, як феноменально підкреслював ще Антон Чехов, кожен талановитий письменник – це майже те саме, що древній пророк: він бачить ясніше, ніж звичайні люди, і вірить у свою правоту міцніше, ніж навіть той, хто володіє найаргументованішими доказами й фактами.

Сьогодні можна прочитати, що літературна справа – тяжка праця терплячих волів (Жюль Ренар), і цей самий або дуже подібний вислів уже приписують аж декільком відомим у світі авторам. А ще люблять наголошувати, що поет може за якусь мить створити геніальний вірш, а прозаїк або науковець у поті чола трудиться роками, що в не поміченій широким загалом працьовитості митців більше героїзму, ніж у хвилинному подвигу. Як не дивно, всі ці вислови можна застосувати до наукової (літературознавчої і краєзнавчої), власне літературної і бібліографічної сфер натхненної праці Володимира Качкана. Тільки виданих книг у цього автора така кількість, що ними одними можна укомплектувати солідну бібліотеку, а ще ж існують газетні й журнальні публікації, виступи на телебаченні, радіо, в «Просвіті», під час ювілеїв широко відомих у Галичині й у світі українців, численні рукописи, які чекають свого часу народження у вигляді книги.

Хтось інший на місці В. Качкана, зважаючи, що й до нього примхлива доля не особливо милостива, при кожній нагоді стогнав би, що недопоцінований, недонагороджений, належно не визнаний, а Володимир Атаназійович вважає такі проблеми настільки дріб'язковими, що здатні хіба що забирати дорогоцінний час і даремно потрачену на них творчу енергію тієї людини, яка цим переймається. Двічі грубезні книги Володимира Качкана висували на здобуття Шевченківської премії, і двічі до перемоги, як він любить усього лише іронічно кепкувати зі своїх невдач, не вистачало двох-трьох голосів журі. Було, що й гроші на видан-

ня затримувалися чи взагалі не надавалися, були позаплічні обмови, заздрість бездарних, злість егоїстів і ледарів. Власне, було все, як у людей, які працюють і реалізують Богом даний талант, а тому завжди знаходяться під ударом інфернальних сил.

Що важливо, Володимир Качкан ніколи не писав на замовлення, на чісь наполегливе прохання чи вимогливе скерування «зверху». Пам'ятаю, як для мене особисто виявилось величезною несподіванкою ґрунтовне поцінування саме цим науковцем моєї наукової монографії «Слід невловимого Протея». Цікаво, що деякі навіть столичні літературознавці спочатку висловлювали неприховане захоплення моєю книгою, із власної ініціативи обіцяли обов'язково відізватися про неї на сторінках фахових часописів, а згодом під час випадкових зустрічей розводили руками: на таку річ неможливо написати рецензію, бо це все одно, що писати ще одну книгу з цієї ж проблеми. А рецензія-огляд «Сліду невловимого Протея», зроблена В. Качканом, виявилася блискучою, навіть чомусь видавалося кращою, бо набагато зрозумілішою і чіткішою у висновках, ніж моє наукове дослідження.

Те, що Володимир Атаназійович вибрав пріоритет науки над власним поетичним талантом, засвідчує свідому жертвність науковця, котрому дано зрозуміти, що з суцільними «білими плямами» в нашому літературознавстві зараз завтрашній розвій у літературному процесі неможливий. Так і хочеться згадати прихильника української мови й високого пошановувача творчості Т. Шевченка Миколу Чернишевського: «Вчена література рятує людей від невігластва». Разом із незабутньою дружиною Ольгою Омелянівною Володимир Качкан відкрив сотні імен видатних українців, досі широкому загалу взагалі не відомих, а кабінетним вченим – знайомих ледве-ледве.

А в наш час, мабуть, уже навіть у найприскіпливішого песиміста в світі не викликає сумніву: Україна надзвичайно врожайна на таланти. Чи причиною цього явища є феноменально родючі українські ґрунти, чи, за Іваном Франком, «дух, що тіло рве до бою», неситима потреба метафізичної душі нації зберегти себе в екстремально несприятливих історичних ситуаціях, чи це прояв внутрішнього аристократизму народу, який є улюбленцем Божим, а тому й випробовується Господом на міцність і силу щоденно, а за витримані випробування й нагороджується відповідно? Не знаю. Та в найпрестижніших ВНЗ Європи й Америки професор чи академік якщо не єврей, то українець. І коли досі Україна з причини багатолітньої своєї бездержавності й штучного відсунення на периферію європейського інтелектуального пограниччя не має жодного нобелівського лауреата, то це ще нічого не значить: половина удостоеєних премії Нобеля або родом з України, або були чи й зараз є зеленими пагонами саме з українського коріння дідів або прадідів, які жили на споконвічній українській території. Найближчі родичі навіть нині найбільше відомих світові філософів і психоаналітиків – вихідці із Прикар-

паття. Наприклад, Леопольд фон Захер-Мазох жив у Винниках біля Львова, батько Зигмунда Фрейда – в Тисмениці.

Володимир Атаназійович теж має нагоду почерпнути животворящі сили з тих найкращих у світі сільських місцин, де народився й виріс. Рибне, звідки родом батько, й Павельче, звідки мама, завжди готові приготувати цілющий напій кришталевого повітря для свого струдженого сина, зачарувати знайомими з дитинства й такими несподівано ніби наново відкритими дивними краєвидами, війнути запахом білої черемхи або достиглої малини, одухотворити спогадами, утвердити у думці: ми, українці, тут жили тисячі років і житимемо ще тисячі тисяч, і ніякому самовпевненому зайді чи хитрому перевертню не віддамо ні цю райську красу, ні свої чорноземи, ні могили батьків, ні живі, ні навіть зруйновані кадебістами села та храми, ні мову, ні своє право в скорому майбутньому бути чільним народом на планеті.

Врешті, саме минуле роду, що не ламав присяги і не кривив душею (дід був війтом, заможним господарем, не здатним на компроміси, за що й поплатився життям, яке забрали в нього ковпаківці в кривавому сорок четвертому; тітка Маруся, зв'язкова сотенного УПА, яка маленькому хлопчикові старалася розповісти, що таке Україна і чому вимагає самопожертви доти, доки не стане соборною і самостійною), органічно підсилило Богом даний Володимирові Качканові талант. Його патріотизм природний і глибинний, бо це не тільки вишиванка, яка, до речі, дуже й дуже личить Володимирі Атаназійовичу, не тільки сповідання звичаїв і обрядів рідного народу (колись бачила, які одухотворені, провітлілі обличчя були в пана Володимира та його дружини Ольги в церкві під час Всенощної на Великдень), не тільки вишукана й чиста українська мова, не тільки шляхетний стиль поведінки, уклад життя, а й глибинна потреба бути зі своїм народом в горі й радості й говорити від імені народу правду, якою б тяжкою вона не була.

Кожного разу, коли розгортаю одну з фундаментальних книг Володимира Качкана, подумки кажу собі: «Це просто неможливо: скільки опрацювати, перегорнути в архівах, переосмислити, не збитися на загальні фрази, вибрати найдоцільніше й найважливіше. Тут роками цілі наукові установи не дали б ради! Це непосильний труд. Ця людина одержима працею!» Він – кабінетний учений, але пише й на злобу дня. Звернімо увагу, що галасливі виступи й навіть грубезні томи агіток авторів, які не мислять масштабно, помирають одночасно зі злободенністю (Гі де Мопассан), а у В. Качкана кожна думка вагома.

Те, що написано на віки, вилучається із законів тління, бо література не визнає смерті, – писав М. Салтиков-Щедрін. «Рукописи не горять», – услід за ним стверджував М. Булгаков. «Я на сторожі коло їх / Поставлю слово», – глибоко усвідомлював призначення ним написаного геніальний Т. Шевченко. Й, нарешті, Ліна Костенко прямо заявила про небесну опіку обраних на подвижництво Небесами: «То небезпечно –

генія цькувати. / Він у безсмерті страшно вам воздасть». Чому? Насамперед тому, що Бог посилає на землю талановитих людей аж ніяк не для їхньої слави, користі, безбідного існування, а з тією метою, щоб вони ставали Його співавторами серед смертних, у десятки разів скорочували найтяжчу ділянку шляху свого народу. Шануймо тих, кого Бог поцілував у тім'ячко. Нам тільки здається, що це звичайні люди. Те, що вони роблять, насправді просто непосильне іншим, і в цьому найбільша цінність цих рідкісних самородків.

*Стаття надійшла до редакційної колегії 09.04.2016 р.
Рекомендовано до друку д.ф.н., професором Лизанчуком В.В.,
д.ф.н., професором Луцак С.М.*

THE SCHOLAR'S SELFLESS DEVOTION: VOLODYMYR KACHKAN – 75!

O. V. Sloniovska

*PreCarpathians National University by Vasyl Stefanyk;
department of Ukrainian literature; 76000, Ivano-Frankivs'k,
Shevchenko str., 57; ph. +380 (342) 59-60-74; e-mail: kf@pu.ukr.lit.ua*

The article conducts a review of Academician Volodymyr Kachkan's creative accomplishments, carries out an evaluation of his creative achievements and scientific interests.

Key words: *Academician, literary scholar, bibliographer, local historian, creative work, talent, work for the benefit of the nation and Ukraine, awards.*